

פרק י"ד

יחידה 32 - נישואי שמשון לפלשתית וכפיר האריות (א'-ו"א)

50 ספר שופטים | פרק י"ד

פרק י"ד

המשורר הכתוב		החוקים הראשונים		החוקים האחרונים		שני מעשים נוראים	
א-ב	כ-ג	ד-ה	ו-ז	ח-ט	י-יא	יב-יג	יד-טו
א-ב	כ-ג	ד-ה	ו-ז	ח-ט	י-יא	יב-יג	יד-טו

יחידה 32 - נישואי שמשון לפלשתית וכפיר האריות (א'-ט')

1. 'וירד שמשון תמנתה'. שאלו חז"ל: למה נאמר כאן לשון ירידה?
 א. כתבו במחברת את שמו של יהודה בבראשית ל"ח, י"ב-י"ג.
 ב. נסו לחשוב: מדוע אצלנו הלשון שונה?

2. מה ניתן ללמוד על שמשון שלא לקח אישה מתמנתה בטרם שאל את אביו ואת אמו?

3. א. מה הייתה תגובת שמשון להוריו?
 ב. מה היתה הסיבה האמיתית, כפי שמגלה הכתוב?

4. מה מתברר על התקופה מפסוק ד'?

5. מצאו בכתב שתי הוכחות לכך שהוריו של שמשון שירדו איתו לתמנה, לא ידעו ולא היו במפגש עם כפיר האריות:

6. מצאו וכתבו: באיזה כוח נבר שמשון על האריות?

7. שמשון שב לקחת את האישה מתמנה. תארו מה קרה בדרך.

קטע אודות לי לאשה
 - שמו: שמשון בדרך
 לקחה: שפדושת המסם
 בה: הוש שמתה.
 ישרה: - מלחין שיר נועם.
 "כי תאנה הוא ממקד" -
 עלילה לזמירות בבת.
 "שפלת האריות" (פסוק ח') -
 בגבל הארית.

כפיר אריות נשאו

קודו דבורים

כרם ענבים

הקדמה

תמנה - תמנתה שוכנת בשפלה, בימינו מערבית לעיר בית שמש, ומסתבר ששכנה מערבית לצרעה ולאשתאול. בספר יהושע (י"ט, מ"ג) נמנית תמנתה עם הערים בנחלת שבט דן. תמנתה מכונה בפסוקים גם 'כרמי תמנתה'. מסתבר שתמנתה הייתה עיר ישראלית, אך עם התפשטות היישוב הפלשתי, היא נהפכה העיר להיות עיר פלשתית.

האריות בארץ ישראל בימי קדם - בתקופה העתיקה האריות היו מצויים ברחבי ארץ ישראל. האריה הוא טורף המסוגל להתמודד עם בעלי חיים גדולים מגודלו וכבדים ממשקלו. גם אריה צעיר, הכפיר, לומד בגיל צעיר את שיטות הצייד ומתלווה להוריו במארבים ובמרדפים אחרי קרבנותיהם.

בני אדם פוחדים ממפגש בלתי רצוי עם האריה. השאגה החזקה ומראהו האציל והמאיים גורמים לבני אדם להתרחק מהאריה ככל אשר ביכולתם.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

- מהו החוש שניתן עליו דגש בפסוקים א'-ג? מה משמעות הדבר? מה הן הסכנות של הליכה אחרי העיניים?
- חשבו: כיצד יתפרש בעיניכם פסוק ד', "כי תאנה הוא מבקש מפלשתים"? על מי מדובר בפסוק?

אפשרויות למענה ולדיון

שמשון עוזב את מקום הגבעות של צרעה ואשתאול ויורד לכיוון העיר תמנתה, שם פגש בפלשתית. שמשון אינו פועל על דעת עצמו ללא ידיעת הוריו, והוא מבקש מהם שייקחו לו אותה לאישה.

שמשון הולך אחרי חוש הראייה, ולכן הפסוקים שמים דגש על ראייתו של שמשון (שלוש פעמים בתוך שלושה פסוקים). שמשון אף מוסיף "כי היא ישרה בעיני", כלומר לפי נקודת מבטו וראייתו הוא חושב שהיא טובה בשבילו.

לעתים מראה העיניים עלול לבלבל את האדם, כיוון שהעיניים מסתכלות על החיצוניות ולא על הפנימיות. ייתכן שבפסוקים אלו מתואר שמשון כמי שהחיצוניות מובילה אותו, ולא הפנימיות.

אולם גם אם נאמר שמבטו של שמשון הוא חיצוני, הפסוקים מלמדים אותנו שלמעשיו יש משמעות פנימית, "כי תאנה הוא מבקש מפלשתים" (פסוק ד'). בפשט הפסוק לא ברור למי הכוונה, האם לקב"ה או לשמשון. ייתכן ששתי האפשרויות אינן סותרות אלא משלימות. מצד אחד שמשון רוצה לנקום בפלשתים ולכן הוא מנסה להתערות בהם ולהתקרב אליהם, כיוון שרק מי שבא במגע יומיומי עמם יכול גם להכות בהם. מצד שני הקב"ה רוצה לנקום באויביו, ולכן שלח את שמשון - מושיעם של ישראל - לבצע משימה זו. שמשון פועל במישור האנושי, והקב"ה - במישור האלוקי.

בהתמודדות של שמשון מול הכפיר, אריה צעיר, עולה בפנינו דמות של אדם בעל גבורה ואומץ. בשונה משאר בני האדם שהיו נסים על נפשם כשהיו פוגשים בכפיר, שמשון בא עמו במגע וקורע את שתי רגליו האחוריות לשני בתרים ('וישסעהו').

בהריגת כפיר האריות, מתגלה שמשון גם כענוותן, שאינו מתרברב בגבורתו ובעוז רוחו, מתוך כך שהוא אינו מספר על מעשיו, אפילו לא להוריו.

מצד אחד שמשון רוצה לנקום בפלשתים ולכן הוא מנסה להתערות בהם ולהתקרב אליהם, כיוון שרק מי שבא במגע יומיומי עמם יכול גם להכות בהם. כמו כן שמשון רוצה שהפלישתים יפרשו את מלחמתו כאישית ולא כמרידה כיוון שעם ישראל באותו זמן אינו מוכן להלחם בפלשתים (מלבי"ם).

המסרים העולים מן היחידה

1. **השגחת ה' - ה' מניע ומסובב את כל מעשי בני האדם, כדי להביא את הישועה לישראל.**
2. **הליכה אחרי מראה העיניים - צריך להיזהר מללכת אחרי מראה העיניים בלבד, אלא יש להביט בעיקר על הצדדים הפנימיים.**

הצעות להמחשות ולהרחבות

1. ניתן לצפות בסרטונים המלמדים אותנו על האריה ועל תנאי סביבתו וגידולו.
2. ניתן לצייר או לפסל (פלסטלינה וכד') את שמשון מתמודד עם כפיר האריות.

יחידה 33 - החידה במשתה הנישואין (י"ב-כ')

52 ספר שופטים | פרק י"ד

13. לפניכם שני איורים. איזה פסוק מפרקנו מתאר לדעתכם כל איור?

14. א. העניקו מתוך הפסוקים את תגובת שמשון לפתרון החידה.
ב. הסבירו במילים שלכם את דברי שמשון.

15. שמשון קיבל מה' רוח גבורה. כיצד הוא נקם בהם?

16. מה העניק שמשון לפותר החידה?

17. מדוע העניק להם זאת?

18. לאחר כל זאת, "יחר אפר" והוא חזר ...

19. מה נעשה עם אשת שמשון?

י"ך מהם שלשים איש - קיבלו רבותיו דל (נזיר ד')
כי חתו היה לו להיטמא למחוס אף על פי שהיה
נזיר, כי המלאך אמר: "עיר אלהים יהיה הנזיר"
ולא נדר הוא עצמו בניזיר... (רד"ק)

51 ספר שופטים | פרק י"ד

יחידה 33 - החידה במשתה הנישואין (י"ב-כ')

8. אביו של שמשון ירד אל העיר תמנה כדי להכין את האישה לנישואין (ולגירה). מה עשה שמשון ומדוע?

9. מה עשו האשה ואביה כשראו את שמשון ואת הוריו באים לבד?

10. כמה זמן נמשכו ימי המשתה (פסוק י"ב)?

11. שמשון שאל את הפלשתים אשר במשתה חידה. במה יזכה המנצח?

12. פתרו את החידה:
"מהאכל יצא מאכל -
ומינו יצא מתוק" -

י"ג שמשון לא חסא כלל כיוון שהיה מוכרח לעשות כן מן ההשגחה הנלווה. שהיה רצונו של ה' יתברך שייקח נקמה מפלשתים, ומכל מקום נחשב לו לגנאי, שאם אנתם אמת שהמעשה היה מאת ה', אבל הוא נמשך אליה על ידי עיניו. (מספר, דף ט, עמוד ב)

י"ד תנו דרבנו: שמשון בעיני מרד, שנאמר: "יאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישירה בעיני". לפיכך נקרו פלשתים את עיניו. (ילקוט חטם לזוט)

הקדמה

ימי המשתה של החתן - שמשון עומד לשאת את הפלשתית. המנהג היה שבמשך שבעה ימים קודם החתונה מלווים את החתן בחורים שנועדו לשמח את לב המשתתפים בחתונה בדברי חידות ושעשועים (לאחר הנישואין היו עורכים שבעה ימים נוספים). ישנן חידות מסוגים רבים ושונים, כגון חידות לוגיות, חידות מתמטיות, חידות לשוניות ועוד. לעתים החידה היא בלתי שגרתית, ולכן היא דורשת פתרון בלתי שגרתית. חידה בלתי שגרתית מתבססת על ניסוח מיוחד של השאלה או על ידע שחסר לנשאל.

אשקלון - הפרק מסתיים בירידת שמשון לאזור העיר אשקלון, שהייתה אחת מחמש ערי הפלשתים. היא שכנה במישור החוף ושימשה כעיר נמל.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. כיצד אפשר לחוד חידה לאנשים שכלל לא ראו את המעשה שעליו מתבססת החידה?
2. מה המסר שניתן ללמוד מפתרון החידה?
3. מדוע מרחיק שמשון עד אשקלון כדי להכות בפלשתים?

אפשרויות למענה ולדיון

חידת שמשון היא שאלה קשה. כיצד שמשון חד חידה על מקרה (האריה וכוורת הדבש) שהוא היחיד שראה אותה? האם ישנה משמעות לחידה שרק בעל החידה יכול לדעת את תשובתה?

ייתכן שמעבר לחידה הגלויה יש כאן מאבק נוסף - מאבק מוחות בין שמשון לפלשתים. הפלשתים מבינים שלא מדובר כאן רק בהפסד כספי של 'שלושים סדינים ושלושים חליפות בגדים', ולכן הם לוחצים ומאיימים על אשת שמשון שתגלה להם את פתרון החידה.²⁵

משמעות החידה היא שכאשר אויב מנסה לתקוף, החוכמה אינה רק לנצח אותו אלא גם לנסות ולהוציא טוב מן הנצחון. בדוגמה של שמשון אפשר להפוך את האריה שתוקף לחפץ שמתוכו ניתן יהיה לרדות דבש מתוק. ייתכן שמהלך חייו של שמשון בא לבטא נקודה זו כאשר הוא נכנס לתוך אורח החיים הפלשתי, אך אין מטרתו להיבלע שם אלא 'להוציא יקר מזולל', ובזה להביא את הישועה לעם ישראל.

אחרי גילוי החידה שמשון מכה בפלשתים הרחק מתמנתה, באזור אשקלון. ייתכן שההתרחקות עד אזור אשקלון היא כדי שלא לגרום לסכסוך גדול בין ישראל לפלשתים. יש לשים לב שבפעולה זו צולחת עליו רוח ה', לכן המעשה בא בשם עם ישראל, למרות הרקע הפרטי שעליו הוא מתבסס. שמשון מכה את הפלשתים, לוקח את חליפותיהם ונותן אותם למי שאכן פתר את החידה. (נציין עוד כי שמשון נתן רק חליפות ולא סדינים, וייתכן שעשה זאת כיוון שהם פתרו את החידה בעורמה, ולכן לא מגיע להם לקבל גם חליפות וגם סדינים.)

הפרק מסתיים באשת שמשון שנלקחת ממנו וניתנת לפלשתי אחר, במעשה המבטא את הבגידה של הפלשתים בשמשון.

המסרים העולים מן החידה

1. **עין טובה** - מבט של עומק על מעשה האריה מאפשר לשמשון לחשוב שאפילו באריה שרוצה לטרוף ולהרוג את אויבו ניתן למצוא נקודה טובה.
2. **חוכמה** - בחידתו מראה שמשון את חוכמתו לעיני הפלשתים.

הצעות להמחשות ולהרחבות

1. להראות במפה היכן נמצאות צרעה, אשתאול, תמנתה, אשקלון. מומלץ לתת סקירה כללית על האזורים שבהם שלטו הפלשתים.
2. כתבו, מה היו התחושות של הפלשתים כשהימים עוברים והם אינם מצליחים לפתור את החידה? מה הם הרגישו כלפי שמשון וכלפי אשת שמשון? האם באיזמים בלבד אפשר לנסות למצוא את פתרון החידה?

25 נחלקו הפרשנים מתי אירע האיום על אשת שמשון. יש פרשנים (רש"י, מצודת דוד) שכתבו שהאיום היה ביום הרביעי של המשתה, אחרי שעברו שלושה ימים ולא מצאו פתרון לחידה. לעומת זאת ישנם פרשנים (רד"ק, דעת מקרא) שכתבו שהאיום החל ביום השביעי של המשתה.